

Використання активних методів навчання в освітньому процесі

Л.Тимчук, І.Прокоп

«Сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, **переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян**».

Національна стратегія розвитку освіти в Україні

«**Компетентність** - здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі **динамічної комбінації** знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей»

Закон «Про вищу освіту»

Обов'язки науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників закладів вищої освіти:
«**забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному й методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю, провадити наукову діяльність; підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію <...>**»

Закон «Про вищу освіту»

«... формуванню професійних якостей майбутнього фахівця допоможе використання у навчальному процесі **активних технологій і методів навчання**»

О.Башкір, Т.Вахрушева, І.Дичківська, М.Дяченко-Богун,
І.Козинець, М.Коченгіна, Р.Мойсеєнко, С.Сисоєва, ін.

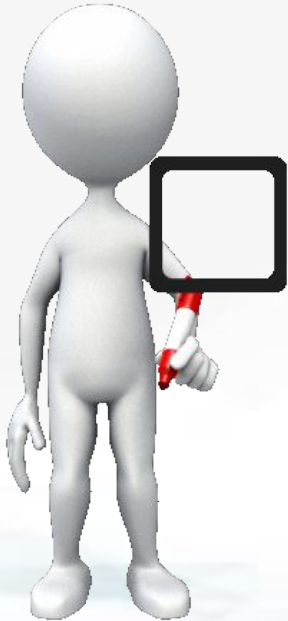
Активні методи

«навчання діяльністю»

стимулюють активність і різноманітність розумової та практичної діяльності студентів у процесі опанування навчального матеріалу

створюють необхідні умови для формування та закріплення професійних знань, умінь і навичок; розвитку вмінь самостійного мислення

сприяють орієнтуванню в новій ситуації; встановленню ділових контактів з аудиторією

активні

- взаємодія студентів з викладачем

інтерактивні

- взаємодія студентів з викладачем + один з одним, домінування активності саме студентства

«ІНТЕРАКТИВНИЙ»

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ - спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачвану мету – **створити комфортні умови навчання, за яких кожен учасник освітнього процесу відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність**

- лекції 10%
- читання 10%
- аудіо-візуальні методи 20%
- демонстрування 30%
- групові дискусії 50%
- дидактичні ігри 75%
- навчання інших, негайне застосування набутих знань 90%

**Те, що я чую, я забуваю.
Те, що я бачу й чую, я трохи
пам'ятаю.**

**Те, що я чую, бачу й
обговорюю, я починаю
розуміти.**

**Коли я чую, бачу,
обговорюю й роблю, я
набуваю знань і навичок.
Коли я передаю знання
іншим, я стаю майстром.**

Принципи інтерактивного навчання

- активності
- відкритого зворотнього зв'язку
- експериментування
- рівності позицій
- довіри в спілкуванні

сприяють
інтенсифікації та
оптимізації
навчального
процесу

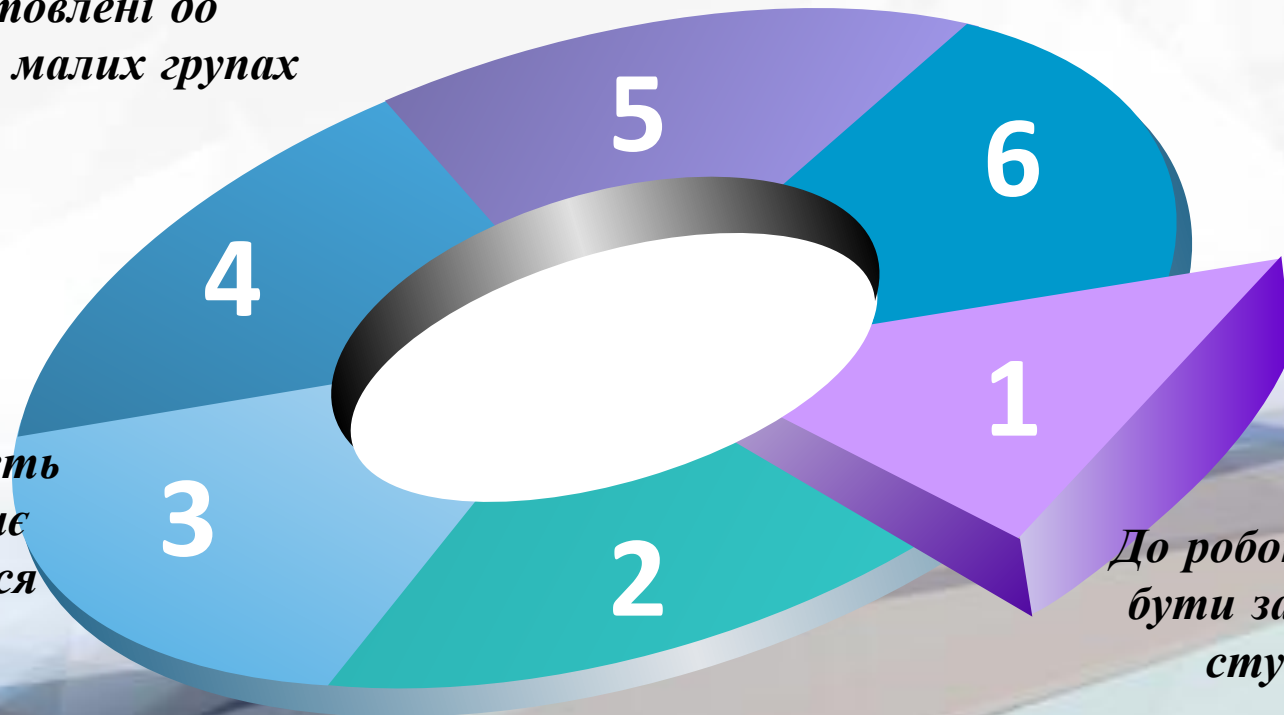

ПРАВИЛА ОРГАНІЗАЦІЇ

*Студенти мають бути
підготовлені до
роботи в малих групах*

*Спільне вирішення проблеми
на основі аналізу обставин та
відповідної ситуації*

*Активна участь
у роботі має
заохочуватися*

*До роботи мають
бути залучені всі
студенти*

*Студенти повинні
самостійно розробляти і
виконувати правила
роботи в малих групах*

Класифікація інтерактивних технологій навчання

Кооперативне навчання	навчання в парах, ротаційні трійки, два - чотири - всі разом, карусель, робота в малих групах, акваріум
Колективно-групове навчання	“велике коло”, мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, навчаючи – вчусь, кейс – метод
Ситуативне моделювання	імітації; спрощене судове слухання; розігрування ситуацій за ролями („рольова гра”, „програвання ситуації”, „драматизація”)
Опрацювання дискусійних питань	метод ПРЕС, Обери позицію, Зміни позицію, Безперервна шкала думок, Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, Дебати

Інтерактивні методи навчання дорослих

Сисоєва С. Інтерактивні технології навчання дорослих. К., 2011.

Методи стимулювання творчої активності	Стимулювання активності, творчого інтересу; цікаві аналогії; створення ситуацій емоційного переживання; розвивальні ігри; метод відкриття; створення ситуацій з можливістю вибору; запитання на логіку; стимулюючий вплив змісту навчального матеріалу.
Метод творчих ситуацій	Розв'язання творчих задач; вирішення навчальних проблем; критичний аналіз прочитаного; дослідницька та експериментальна робота; дискусії.
Метод задач	Задачі на розробку алгоритму; логічні задачі; на виявлення помилок; на комунікативність; дослідницькі.
Метод співробітництва (навчання в малих групах)	Командно-ігрова діяльність; турніри; дискусії; обговорення, вирішення задач
Метод	Написання проекту

Інтерактивні методи навчання дорослих

Сисоєва С. Інтерактивні технології навчання дорослих. К., 2011.

Навчальний тренінг	Робота в невеликих групах з використанням різних вправ і технік
Метод дискусій	Колективне обговорення певного питання, проблеми
Ігровий метод	Обігрування ситуацій, проекція побаченого, прочитаного.
Мозкова атака	Активний пошук відповіді на поставлене навчальне питання у складі групи чи експертів.
Метод “Дельфі”	Активне обговорення певних питань та висловлювань позицій кожного з учасників групи.
Метод проблемного навчання	Вирішення проблемних ситуацій.
Кейс-метод	Метод аналізу ситуацій.

Робота в парах

- Технологія сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватися, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію.**
- Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують тривалого часу.**

Робота в парах

Як організувати роботу:

1. Запропонуйте студентам завдання, поставте запитання для невеличкої дискусії чи аналізу певної ситуації.
2. Після пояснення питання або фактів, наведених у завданні, дайте їм 1—2 хв для обмірковування можливих відповідей або рішень індивідуально.
3. Об'єднайте студентів у пари, визначте, хто з них висловлюватиметься першим, і запропонуйте обговорити свої ідеї одне з одним.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Робота в парах

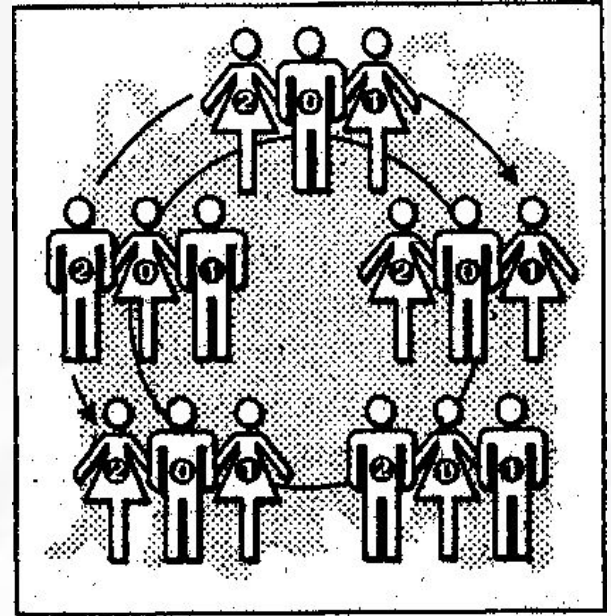

4. По закінченні часу на обговорення кожна пара представляє результати роботи, обмінюється своїми ідеями та аргументами з усім класом.

При потребі, це може бути початком дискусії або іншої пізнавальної діяльності.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

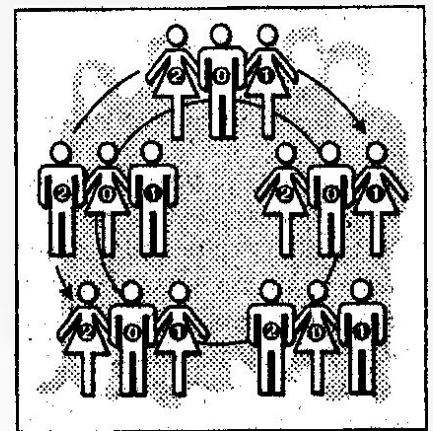
Ротаційні (змінювані) трійки

- ❑ **Технологія сприяє активному, ґрунтовному аналізу та обговоренню нового матеріалу з метою його осмислення, закріплення та засвоєння.**

Ротаційні (змінювані) трійки

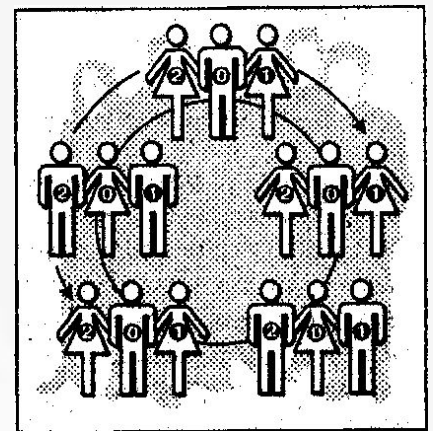
Як організувати роботу:

1. Розробіть різноманітні запитання, щоб допомогти студентам почати обговорення нового або поясненого матеріалу.
2. Об'єднайте студентів у трійки. Розмістіть трійки так, щоб кожна з них бачила трійку справа і трійку зліва. Разом усі трійки мають утворити коло.
3. Дайте кожній трійці відкрите запитання (однакове для всіх). Кожен у трійці має

Ротаційні (змінювані) трійки

Як організувати роботу:

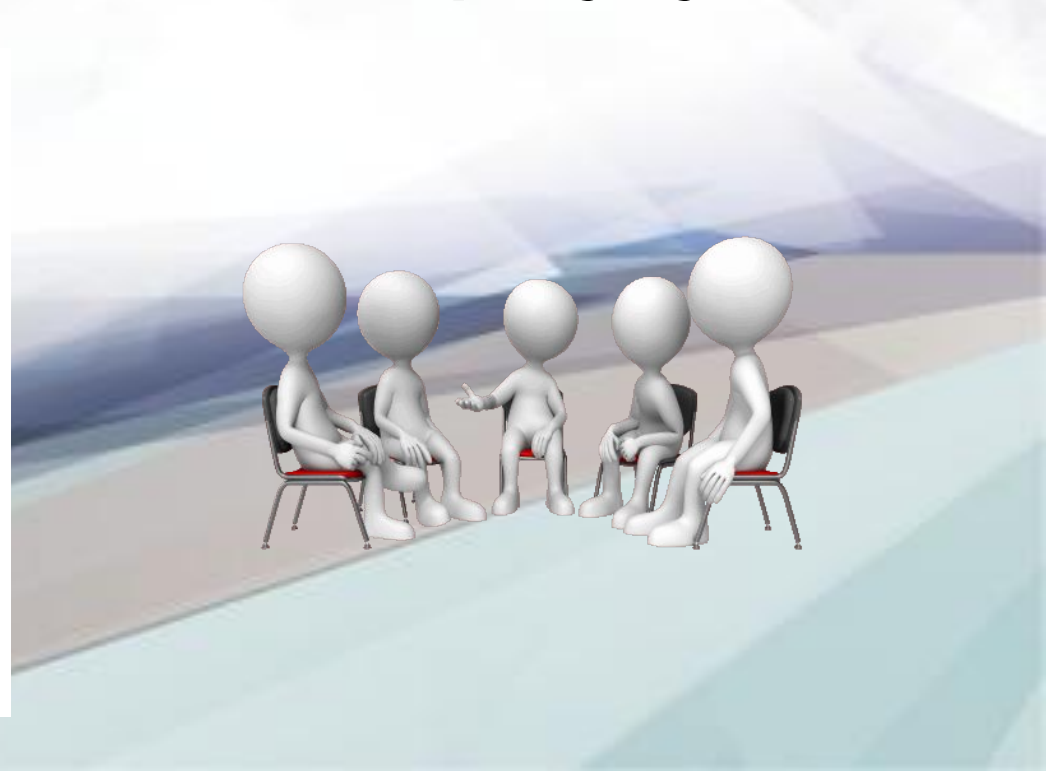

- Після стислого обговорення запропонуйте учасникам розрахуватися від 0 до 2. Студенти з номером 1 переходять до наступної трійки за годинниковою стрілкою, а студенти з номером 2 переходять через дві трійки проти годинникової стрілки. Учасники з номером 0 залишаються на місці й є постійними членами трійки. Результатом буде цілком нова трійка.
- Ви можете рухати трійками стільки разів, скільки у вас є запитань.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Робота в малих групах

- **Роботу в групах варто використовувати для розв'язання складних проблем, що потребують колективного розуму**

Робота в малих групах

Як організувати роботу:

1. Об'єднайте студентів у групи.
2. Усі члени групи мають добре бачити одне одного.
3. Повідомте учням про ролі, які вони мають розподілити між собою й виконувати під час групової роботи.
4. Дайте кожній групі конкретне завдання та інструкцію щодо організації групової роботи. Намагайтеся зробити свої інструкції максимально чіткими.
5. Дайте групам достатньо часу на виконання завдання.
6. Забезпечте нагороди за групові зусилля

Робота в малих групах

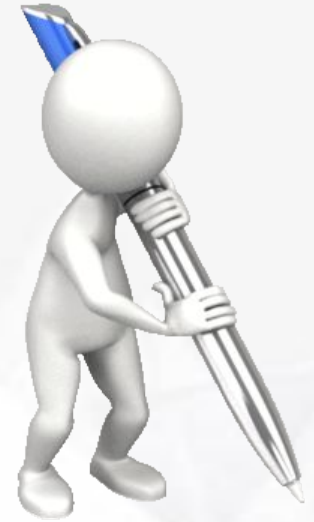
Роль: Головуючий (спікер):

- зачитує завдання групи;
- організовує порядок виконання;
- пропонує учасникам групи висловитися по черзі;
- заохочує групу до роботи;
- підбиває підсумки роботи;
- за згодою групи визначає доповідача.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Робота в малих групах

Роль: Секретар

- веде стисло і розбірливо записи результатів роботи своєї групи;
- як член групи має бути готовим висловити думку групи під час підбиття підсумків або допомогти доповідачу.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ

Робота в малих групах

Ролі

Посередник:

- стежить за часом;
- заохочує групу до роботи.

Доповідач:

- чітко висловлює спільну думку, якої дійшла група;
- доповідає про результати роботи групи.

Акваріум

- **Такий вид діяльності допомагає вдосконалити навички роботи в малих групах. Може бути запропонований тільки за умови, що учасники мають вправні навички групової роботи.**

Акваріум

Як організувати роботу

- Викладач об'єднує учнів у групи по 4-6 осіб і пропонує їм ознайомитись із завданням. Одна з груп сідає в центр класу (окремо на деякій відстані).
- Студенти читають вголос ситуацію, використовуючи метод дискусії, обговорюють її протягом 3-5 хвилин. Решту слухають, не втручаючись у процес обговорення.
- Після закінчення 3-5 хв група займає свої місця, а всі учасники обговорюють висловлені аргументи групи.
- Після цього місце в «Акваріумі» займає інша група та обговорює наступну ситуацію.
- Усі по черзі мають побувати в «Акваріумі», і діяльність кожної з них мусить бути

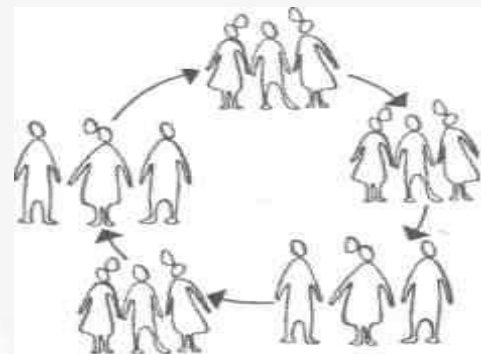
Коло ідей

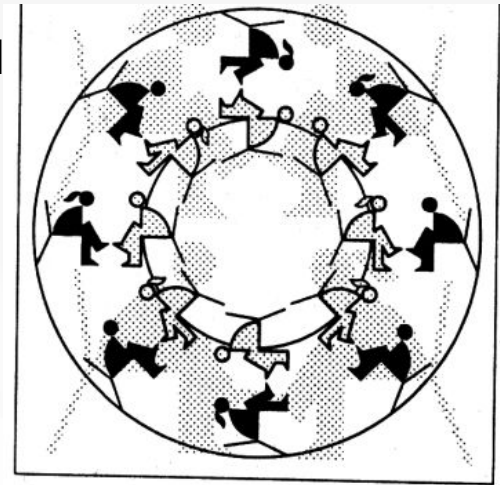
- ❑ Метою технології є вирішення гострих суперечливих питань, створення переліку ідей та залучення всіх до обговорення проблеми.
- ❑ Технологію застосовують, коли всі групи мають виконувати одне й те саме завдання, що складається з кількох питань, які групи представляють по черзі.

Коло ідей

Як організувати роботу

- 1. Викладач ставить дискусійне питання на обговорення в малих групах.**
- 2. Після того як вичерпався час на обговорення, кожна група по черзі представляє лише один аспект обговорюваної проблеми.**
- 4. Під час обговорення теми на дошці складають перелік зазначених ідей.**
- 5. Коли всі ідеї щодо розв'язання проблеми буде висловлено, можна звернутися до розгляду проблеми в цілому і підбити підсумки роботи.**

Карусель

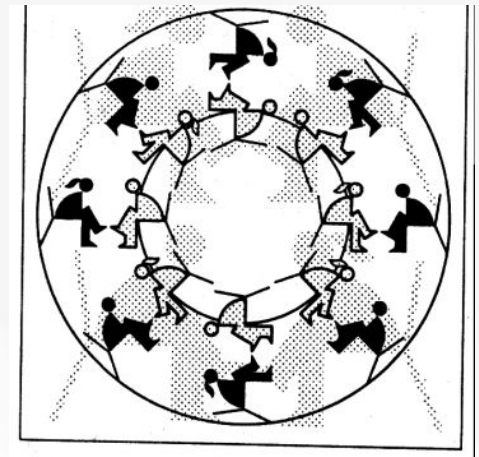
Ця технологія застосовується:

- для обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежних позицій;
- для збирання інформації з якої-небудь теми;
- для інтенсивної перевірки обсягу й глибини наявних знань;
- для розвитку вмінь аргументувати свою позицію.

Карусель

Як організувати роботу

1. Розставте стільці для студентів у два кола.
2. Студенти, які сидять у внутрішньому колі, розташовані спиною до центру, а в зовнішньому — обличчям. Отже, кожен сидить навпроти іншого.
3. Внутрішнє коло нерухоме, а зовнішнє — рухливе: за сигналом ведучого всі його учасники пересуваються на один стілець вправо і опиняються перед новим партнером.
4. Мета пройти все коло, виконуючи поставлене завдання.

Два-чотири-всі разом

Ця технологія застосовується:

- під час закріплення та засвоєння нового матеріалу з метою його ґрунтовного засвоєння та осмислення;
- для розвитку навичок спілкування у групі, вмінь переконувати та вести дискусію.

Два-чотири-всі разом

Як організувати роботу

- 1. Постановка питання або гіпотетичної ситуації.**
- 2. Індивідуальне обдумування 1-2хв., поєднання учнів у пари з подальшим діалогом. Винесення спільного рішення.**
- 3. Поєднання пар у четвірки, обговорення та прийняття спільного рішення.**
- 4. Колективне обговорення.**

EdEra

Освіта. ua

Педрода

Нова українська школа

Google

Coursera

Rozumniki

Нова платформа «Уміти»

Всеосвіта

EdCamp Ukraine

Prometheus

Pixton

Освітній Портал ТМ

Смарт освіта

РІД (R.I.D.)

E-pidruchnyki

СуХаРі

ПРО.СВІТ

Testorium

Klasnaosinka

Майкрософт Україна

Intel «Навчання для майбутнього»

Освітня платформа «Критичне мислення»

Освітній проект «На Урок»

WiseCow

Форум громадянської освіти

E Twinning

Zno.osvita

Фінансова грамотність

Classtime

ІННОВАЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ ЗРОСТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ І ВЧИТЕЛІВ

Лекція

Активна
модель навчання

Пасивна
модель навчання

- Оцінка
  - Синтез
  - Аналіз
  - Застосування
  - Розуміння
-
- Знання

Оновлена таксономія освітніх цілей Блума

(1956 -)

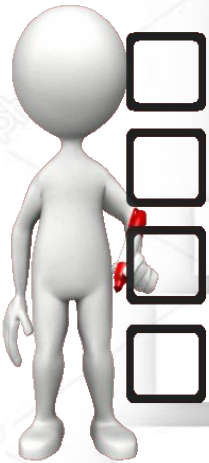

Рівні засвоєння знань

**на рівні сприйняття, осмислення і запам'ятовування
(низький рівень засвоєння знань)**

**на рівні застосування знань за готовим зразком
(середній рівень засвоєння знань - алгоритмічний)**

**на рівні застосування знань для вирішення творчих
завдань (високий рівень засвоєння знань –
евристичний чи творчий)**

Суб'єкт-суб'єктна взаємодія

передача інформації

взаємний обмін та вплив
учасників освітнього
процесу один на одного

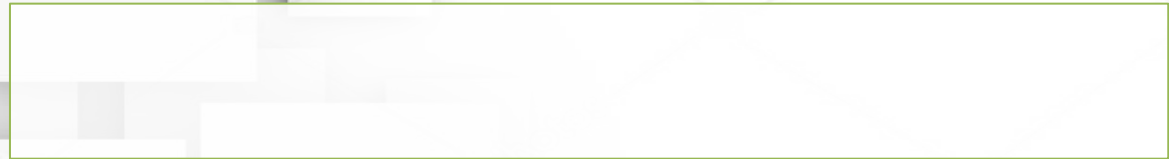
Види лекцій

За способом викладу навчального матеріалу

- *проблемні лекції*
- *лекції-візуалізації*
- *бінарні лекції*
- *лекції із заздалегідь запланованими помилками*
- *лекції-прес-конференції*

Структура лекції

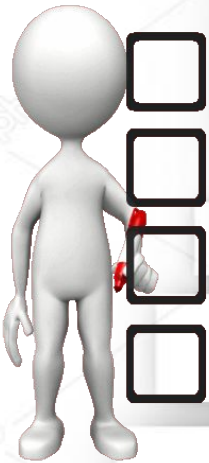
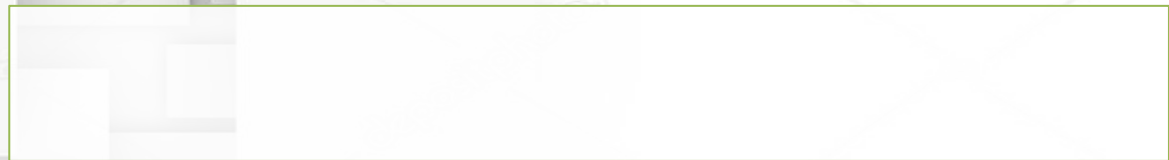
Організація студентів та мотивація навчально-професійної діяльності

Розкриття основних положень лекції

Підбиття підсумків діяльності студентів

Організація студентів та мотивація навчально-професійної діяльності

Метод колективної генерації ідей
(“ мозковий штурм ” або
“ мозкова атака ”)

Припущення на основі запропонованих опорних слів (термінів)

Таблиця «З – Х – Д»
(«Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися»)

Дерево передбачень
(припущень)

Кластер

Сутність активних методів навчання

Метод колективної генерації ідей (“ мозковий штурм ” або “ мозкова атака ”) орієнтований на активізацію творчого потенціалу студентів, що відображається в генерації великої кількості ідей. Дослідження даного методу показало, що колективне мислення формує на 70% більше нових ідей, ніж загальна кількість індивідуальних мислень.

Таблиця «З – Х – Д»
(«Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися»)

Мета методу – навчити графічної організації, логічного і змістовного структурування матеріалу, формулювання запитань, аналізу змін і результатів заняття.

Припущення на основі запропонованих опорних слів (термінів)

Мета методу – навчити студентів формулювати і обґрунтовувати власні припущення та гіпотези щодо проблеми лекції.

Дерево передбачень (припущень)

Мета методу – навчити студентів будувати припущення щодо розвитку проблеми лекції

Кластер

дозволяє представити великий обсяг інформації в структурованому і систематизованому вигляді, виявити ключові слова теми.

Метод ефективно застосовувати у вступній частині лекції з метою активізації пізнавальної діяльності, актуалізації знань студентів та фокусуванні на темі лекції. В основній частині лекції студенти можуть за допомогою кластеру систематизувати поняття з теми.

Також може застосовуватися під час

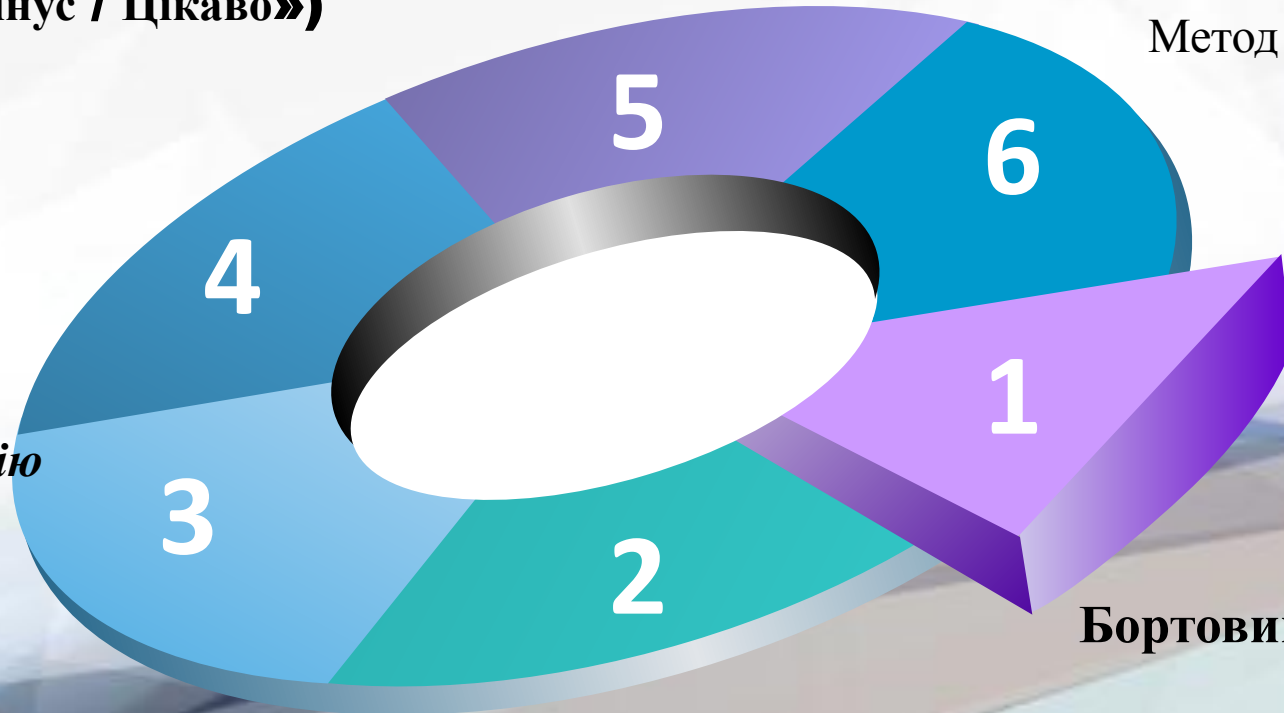
Розкриття основних положень лекції

Концептуальна таблиця

Метод «ІМЦ»
(«Плюс / Мінус / Цікаво»)

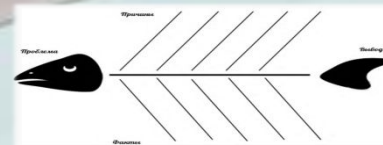
Метод **6 Why**

Займи позицію

Бортовий журнал

Метод «Фішбоун»

Сутність активних методів навчання

Метод «ПМЦ»

(«Плюс / Мінус / Цікаво»)

Мета методу – навчити різнобічно оцінювати зміст та результат лекції, рефлексувати хід власного навчання.

Метод застосовується у основній та підсумковій частині лекції з метою надання можливості сформулювати своє ставлення до процесу навчання.

Концептуальна таблиця

Приємно особливо корисний, коли передбачаємо порівняння трьох і більше аспектів або питань на основі тексту чи розповіді викладача. Це стратегія ведення лекції загалом.

Займи позицію

Мета методу – навчити студентів визначати свою позицію щодо суперечливого питання, формувати аргументи на її захист, сприймати аргументи інших сторін.

Метод 6 Why

Мета методу – навчити будувати ланцюг запитань для аналізу теми, пошуку нового.

Метод застосовується в основній та підсумковій частині лекції.

Метод «Фішбоун»

«Фішбоун» (від англ. Fish – риба; Fishbone – рибний скелет) – метод вивчення, порівняння, дослідження.

Мета - розподіл загальної проблемної теми на перелік причин і аргументів. Схеми Фішбоун дають можливість розвивати критичне мислення; візуалізувати взаємозв'язок між причинами і наслідками; ранжувати фактори за

Підбиття підсумків діяльності студентів

- Вправа «заплутай колегу»
- Вправа «підловити на»
- Робота з «Інтелект-картами»
- Графічні організатори
- Таблиця «З – Х – Д»
- («Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися»)

Сприяють
інтенсифікації
освітнього процесу
та активізації
студентів

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

